

Forvandlingen

Franz Kafka

Oversat af Hailey Frederiksen

Forord

Hvad sker der med et menneske, når det fra den ene dag til den anden ikke længere genkendes som menneske?

Franz Kafkas *Forvandlingen* begynder med en af verdenslitteraturens mest berømte og foruroligende situationer: Gregor Samsa vågner en morgen efter urolige drømme og opdager, at han er blevet forvandlet til et væmmeligt kryb. Der gives ingen forklaring. Ingen årsag afsløres. Forvandlingen er ganske enkelt sket, og fra dette øjeblik må Gregor og hans familie leve med dens konsekvenser. Det fantastiske udgangspunkt er imidlertid kun begyndelsen. Bag den mærkværdige og til tider groteske fortælling undersøger Kafka spørgsmål, der er dybt menneskelige. Hvad bestemmer et menneskes værdi? Er vi elsket for den, vi er, eller for det, vi kan gøre for andre? Og hvad sker der med kærlighed, pligt og medfølelse, når et menneske ikke længere kan opfylde den rolle, som familien og samfundet forventer?

Før sin forvandling lever Gregor først og fremmest for andre. Som handelsrejsende arbejder han for at forsørge sine forældre og sin søster. Hans egne ønsker er blevet skubbet i baggrunden af arbejde, gæld og ansvar. Da han pludselig mister evnen til at arbejde og kommunikere med omverdenen, ændres hans plads i familien. Den mand, som før var familiens økonomiske grundlag, bliver gradvist betragtet som en byrde.

Netop her ligger noget af fortællingens særlige kraft. Gregors fysiske forvandling er dramatisk og uforklarlig,

men familiens forvandling er langsommere og måske endnu mere foruroligende. Forholdet mellem familiemedlemmerne ændrer sig, efterhånden som medfølelse bliver til træthed, frygt og afstand. Samtidig bliver Gregor stadig mere isoleret fra den verden, han tidligere tilhørte. Kafka fortæller alt dette med en karakteristisk blanding af nøgternhed, absurditet, mørk humor og ubehag. Det umulige behandles næsten som et praktisk problem. Selv efter sin forvandling bekymrer Gregor sig om arbejdet, toget, sin chef og familiens økonomi. Denne kontrast mellem det groteske og det hverdagslige giver fortællingen dens særlige tone og gør Gregors situation både tragisk og absurd.

Forvandlingen kan læses på mange måder. Den kan ses som en fortælling om fremmedgørelse, familie, arbejde, skyld, ensomhed eller tabet af menneskelig værdighed. Men værket modstår en enkel forklaring. Kafka giver ikke læseren en nøgle, der løser fortællingens gåde én gang for alle. Det er netop denne åbenhed, der har gjort historien vedvarende fascinerende. Mere end et århundrede efter sin tilblivelse har *Forvandlingen* ikke mistet sin evne til at skabe uro. Gregor Samsas mærkelige skæbne konfronterer os stadig med et enkelt, men vanskeligt spørgsmål: Hvad er der tilbage af et menneskes plads blandt andre, når alt det, der tidligere gav denne plads værdi, pludselig forsvinder?

Det er et spørgsmål, Kafka aldrig besvarer fuldstændigt.

Han overlader det til læseren.

Indholdsfortegnelse

I.....	6
II	30
III.....	55

I

En morgen, da Gregor Samsa vågnede af urolige drømme, fandt han sig forvandlet i sin seng til et afskyeligt kryb. Han lå på sin pansrede ryg, og når han løftede hovedet en smule, kunne han se sin brune bug, der buede sig let og var delt af buede, stive segmenter. Sengetøjet kunne næppe dække den og truede med at glide af hvert øjeblik. Hans mange ben, ynkeligt tynde i forhold til resten af kroppen, viftede hjælpeløst omkring, mens han stirrede.

»Hvad er der sket med mig?« tænkte han. Det var ingen drøm. Hans værelse, et ordentligt menneskeligt værelse, om end en anelse for lille, lå roligt mellem sine fire velkendte vægge. På bordet lå en samling stofprøver spredt ud – Samsa var handelsrejsende – og over det hang et billede, som han for nylig havde klippet ud af et illustreret blad og sat i en smuk forgyldt ramme. Det forestillede en dame i pelsværk, med pelshat og pelsboa, der sad rank og løftede en tung pelsmuffe, som dækkede hele underarmen, imod beskueren.

Gregor vendte sig så for at se ud ad vinduet på det grå vejr. Regndråber kunne høres slå imod ruden, og det gjorde ham ganske nedtrykt. »Hvis jeg nu bare sov lidt længere og glemte al den her nonsens,« tænkte han, men det var noget, han ikke kunne, for han var vant til at sove på højre side, og i sin nuværende tilstand kunne han ikke komme i den stilling. Hvor hårdt han end kastede sig over på højre, rullede han altid tilbage. Han måtte have

forsøgt det hundrede gange, lukket øjnene for ikke at skulle se de sprællende ben, og først standset, da han begyndte at mærke en mild, dæmpet smerte der, som han aldrig havde følt før.

»Å, Gud,« tænkte han, »hvilken anstrengende karriere jeg har valgt! At rejse dag ud og dag ind. At drive forretning på den måde kræver langt mere kræfter end at drive sin egen forretning hjemme, og dertil kommer rejsernes forbandelse, bekymringerne for at nå togene, den dårlige og uregelmæssige mad, omgangen med stadig nye mennesker, så man aldrig kan lære nogen at kende eller blive ven med dem. Det kan alt sammen fare ad helvede til!« Han mærkede en let kløe oppe på bugen, skubbede sig langsomt op ad ryggen imod hovedgærdet, så han bedre kunne løfte hovedet, fandt stedet, hvor det kløede, og så, at det var dækket af en mængde små hvide pletter, som han ikke vidste, hvad han skulle gøre med; og da han forsøgte at mærke efter med et af benene, trak han det hurtigt tilbage, for så snart han rørte ved det, greb en kold gysen ham.

Han gled tilbage i sin gamle stilling. »At stå så tidligt op hele tiden,« tænkte han, »det gør en dum. Man må have tilstrækkelig søvn. Andre handelsrejsende lever et luksusliv. Når jeg for eksempel om formiddagen går tilbage til gæstgivergården for at renskrive kontrakten, sidder de herrer der stadig og spiser morgenmad. Det skulle jeg bare prøve hos min chef; jeg ville blive smidt ud på stedet. Men hvem ved, måske var det det bedste for mig. Hvis jeg ikke havde mine forældre at tænke på,

havde jeg for længst sagt op, var gået op til chefen og havde sagt ham ligeud, hvad jeg synes, havde fortalt ham alt, ladet ham mærke, hvad jeg føler. Han ville falde ned fra skrivebordet! Og det er en mærkelig forretning at sidde deroppe ved sit skrivebord og tale ned til sine underordnede, især når man må gå helt tæt på, fordi chefen er tunghør. Nå, der er stadig håb; når først jeg har samlet penge sammen til at betale mine forældres gæld til ham – det tager vel fem-seks år endnu – så gør jeg det bestemt. Så kommer den store forandring. Først skal jeg dog op, mit tog går klokken fem.»

Og han kiggede over på vækkeuret, der tikkede på kommoden. »Gud i himlen!« tænkte han. Det var halv syv, og viserne bevægede sig stille fremad, det var endda senere end halv, snarere kvart i syv. Havde uret ikke ringet? Han kunne se fra sengen, at det var stillet til fire, som det skulle være; det måtte bestemt have ringet. Ja, men var det muligt stille at sove igennem den møbelrystende larm? Sandt nok havde han ikke sovet roligt, men netop derfor formodentlig desto dybere. Hvad skulle han nu gøre? Det næste tog gik klokken syv; hvis han skulle nå det, måtte han styrte af sted som en gal, og prøvesamlingen var endnu ikke pakket, og han følte sig slet ikke frisk og livlig. Og selv om han nåede toget, ville han ikke undgå chefens vrede, for kontorassistenten havde været der for at se toget klokken fem gå, og han havde for længst indgivet sin rapport om, at Gregor ikke var der. Kontorassistenten var chefens mand, rygradsløs og uden forståelse. Hvad om han meldte sig syg? Men det ville virke yderst anstrengt og